

*Вінницький державний педагогічний університет
імені М. Коцюбинського*

Факультет історії, права і публічного управління

Кафедра всесвітньої історії

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ
ДИСЦИПЛІНИ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ»
для здобувачів доктора філософії,
галузі знань 03 Гуманітарні науки,
спеціальності 032 – Історія та археологія**

Вінниця, 2020.

Кравчук О. М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять із дисципліни «Актуальні проблеми всесвітньої історії». Вінниця, 2020. 27 с.

Розробник:

Кравчук Олександр Миколайович, к. і. н., доцент кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Рецензент:

Кравченко П. М. – к. і. н., доцент кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії 27 серпня 2020 р. (протокол № 1)

ВСТУП.

Важливою передумовою процесу входження вітчизняної науки до загальносвітової, є формування власного комплексного погляду на розвиток цивілізації та актуальні проблеми всесвітньої історії.

Однією з форм навчального процесу, на якому закріплюється лекційний матеріал і дискутуються важливі проблеми, є практичне заняття.

Мета практичних занять курсу «Актуальні проблеми всесвітньої історії» – допомогти здобувачам опанувати, глибоко засвоїти найбільш важливі та складні питання світової історії.

На практичному занятті здобувачам пропонується розглянути найбільш важливі проблеми історичного минулого і сучасності. Практичне заняття допомагає здобувачам прищепити навички самостійного формування, чіткого викладення думок з конкретних проблем навчального курсу. Творча дискусія на практичному занятті формує теоретичне мислення здобувачів, збагачує їх методами володіння теоретичним матеріалом.

При підготовці до практичного заняття здобувачі повинні вивчити рекомендовану літературу і конспекти лекційного курсу. Крім того, потрібно опрацювати джерельний матеріал. Під час підготовки до практичних занять здобувачам необхідно робити окремі виписки і нотатки, класифікувати їх відповідно конкретно поставлених питань.

Виступ на практичному занятті має відображати чітку постановку проблеми, обґрунтування головних тез, розкриття найбільш характерних рис явищ, що вивчаються, підкріплення теоретичних положень конкретними фактами та прикладами історичного розвитку країн.

Обговорення питань заняття потрібно вести у формі вільної дискусії; кожний виступаючий повинен прагнути виправити або доповнити відповіді інших здобувачів, внести корективи в тлумачення суперечливих проблем.

Підсумки обговорення підбиває викладач, виправляє помилки, роз'яснює і уточнює окремі положення.

Викладач може також доручати здобувачам підготувати коротку доповідь (реферат) або фіксований виступ з найбільш складних проблем практичного заняття.

Наприкінці практичного заняття викладач оцінює реферати, фіксовані виступи, активність у дискусії здобувачів, їх вміння формулювати і відстоювати свою позицію, роботи правильні висновки. Оцінки за кожне практичне заняття вносяться викладачем до відповідного журналу і враховуються при виставленні підсумкової оцінки з предмету.

Структура посібника включає назву теми, перелік питань. Список рекомендованої літератури та методичні рекомендації із вивчення практичних занять із дисципліни.

Теми представлені згідно розділів дисципліни – «Проблеми модернізації» (заняття № 1-2) та «Актуальні питання міжнародних відносин» (заняття № 3-10).

Практичне заняття № 1.

ТЕМА:

Масарикова республіка і Кемалістська Туреччина – регіональні зразки постімперської трансформації у міжвоєнний період.

1. Чеські землі в період становлення Першої Чехословацької республіки (1918-1920 рр.). Внутрішньополітичні процеси в Чехії в 1920-х-1930-х рр. Культура Чехії.

2. ЧСР у міжнародних відносинах. Чехословацька криза 1938 р.

3. Національна революція в Туреччині у 1919-1922 р. Реформи М. Кемаля (1920-1930-ті рр.). Політичні зміни. Розвиток економіки. Культурно-побутові реформи.

4. Зовнішня політика Туреччини.

ЛІТЕРАТУРА:

Чехословацька республіка:

Бобраков-Тимошкин А. Проект «Чехословакия»: конфликт идеологии в Первой Чехословацкой республике (1918-1938). М., 2008.

Задорожнюк Э. Г. Штрихи к портрету Т. Г. Масарика // Новая и новейшая история. 2012. № 5.

Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2017.

Кірсенко М. Чеські землі в міжнародних відносинах Центральної Європи 1918-1920 років. Політико-дипломатична історія з доби становлення Чехословацької республіки. К., 1997.

Кравчук О. М. Культурно-освітні процеси у Чехословаччині в період президентства Томаша Масарика (1918-1935 рр.) // Вісник Інституту історії, етнології і права / Зб. наук. праць. Вінниця, 2012. Вип. 10.

Кравчук О. М. Національна політика Чехословацької республіки. 1918-1929 рр. Вінниця, 2008.

Кравчук О. М. Судетські німці в історії Центральної Європи. Навчальний посібник. Вінниця, 2012.

Малевиц О. М. Томаш Гарріг Масарик // Вопросы истории. 2004. № 11.

Марьина В. В. Второй президент Чехословакии Эдвард Бенеш: политик и человек. 1884-1948. М., 2013.

Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. К., 2001.

Томаш Масарик і українці. Архівні документи / Уклав та необхідні пояснення й переклади зробив Є. Топінка. Л., 2010.

Фирсов Е.Ф. Опыт демократии в ЧСР при Томаше Масарике: коалиционный плюрализм (1928 - 1934). М., 1997.

Фирсов Е.Ф. Эволюция парламентской системы в Чехословакии в 1920-е годы. М., 1989.

Чапек К. Бесіди з Томашем Масариком. Львів, 2010.

Чехия и Словакия в XX веке: Очерки истории: В 2 кн. М., 2005. Кн. 1.

Турецька республіка:

Васильев Л. С. Всеобщая история. М., 2013. Т. 5.

Киреев Н. Г. История Турции XX в. М., 2007.

Кравчук О. М. Суспільно-політичні реформи в Туреччині у 1920-1930-х рр. // Вісник факультету історії, етнології і права / Зб. наук. праць. Вінниця, 2018. Вип. 16.

Ліпач В., Срібняк І. Державно-політична модернізація Туреччини після Першої світової війни (1918-1924 рр.) // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Історичні науки. Чернігів, 2014. Вип. 123.

Підлуцький О. Мустафа Кемаль Ататюрк: демократ-диктатор // Дзеркало тижня. 2014. 4 квітня.

Разумихина Н. Принцип національного суверенітета в першій конституції Турції // Сходознавство. 2011. № 53-54.

Робертсон Б. Е. Кемалізм // Короткий оксфордський політичний словник / За ред. І. Макліна й А. Макмілана. К., 2006.

Черніков І. Ф. Мустафа Кемаль Ататюрк – великий будівничий республіканської Туреччини // Східний світ. 2001. №2.

Черніков І. Ф. Мустафа Кемаль Ататюрк – засновник і будівничий республіканської Туреччини. К., 2015.

Черніков І. Ф. Перша республіка на Близькому і Середньому Сході. До 90-річчя проголошення Турецької республіки // Сходознавство. 2013. № 62-63.

Перше питання необхідно починати із характеристики внеску чеських політиків у процес створення Чехословацької республіки. Особливо варто відзначити керівників закордонного в внутрішнього визвольного рухів – Т. Г. Масарика і К. Крамаржа. У становленні ЧСР – нової держави, що виникла на руїнах Австро-Угорщини, при висвітленні підсумків державотворчого процесу варто розкрити внутрішньополітичні результати – ухвалення конституції 1920 р. та зовнішні – встановлення кордонів ЧСР на Паризькій мирній конференції 1919-1920 рр. Необхідно підкреслити, що в Чехословаччині було розбудовано демократичну парламентсько-президентську республіку, успішно здійснювалася модернізація та розвивалася культура. ЧСР увійшла до десятки промислово розвинених країн Європи. Водночас, у ЧСР не вдалося розв'язати національні проблеми, зокрема, словацьке питання та проблему національних меншин.

При розгляді другого питання необхідно відзначити, що керівник зовнішньої політики ЧСР у 1918-1935 рр. Е. Бенеш зберіг вплив у цій сфері після свого обрання президентом країни. Надалі варто розглянути орієнтацію Чехословаччини на міжнародній арені на країни Заходу, що дозволило досягти на Паризькій мирній конференції встановлення бажаних кордонів. Також варто наголосити на курсі ЧСР на збереження Версальської системи міжнародних відносин, підтримці ідеї колективної безпеки, утворення у 1920-1921 рр. разом з Румунією і Югославією військово-політичного союзу Мала Антанта. Важливо відзначити, що після «Великої депресії», зовнішня політика ЧСР не змогла перешкодити ревізії Версальської системи, протистояти зростаючій агресії Німеччини і фактичній міжнародній ізоляції республіки в 1935-1938 рр. Це стало однією із важливих передумов чехословацької кризи 1938 р. Вона завершилася трагічною

Мюнхенською угодою, яка стала прологом ліквідації Чехословацької державності.

Відповідь на третє питання має пояснити причини, перебіг і наслідки Національної революції в Туреччині на чолі з М. Кемалем, прихід останнього до влади та здійснення модернізації Туреччини у 1920-х-1930-х рр. у напрямку стандарту західних демократичних країн. При цьому варто відзначити, що 29 жовтня 1923 р. Туреччина першою серед держав Близького та Середнього Сходу була проголошена республікою. Завдяки реформам, Туреччина стала світською країною, орієнтованою в основному на західні цінності. У Туреччині, яка формально була парламентською республікою, фактично був встановлений авторитарний режим президента М. Кемаля, що було необхідною передумовою реформування традиційного суспільства. Хоча у Туреччині було здійснено економічні реформи, вона залишилася аграрно-індустріальною країною.

Розгляд четвертого питання необхідно почати із аналізу головного успіху зовнішньої політики Анкари – міжнародного визнання нової турецької національної державності у Лозанському мирному договорі 1923 р. У контексті виконання головного завдання зовнішньої політики – забезпечення національної безпеки, варто відзначити такі здобутки активності Туреччини у міжнародній сфері, як підписання договору про дружбу і нейтралітет з СРСР (1925 р.), вступ до Ліги Націй (1932 р.), участь у Балканській Антанті (1934 р.), укладення конвенція Монтре про демілітаризацію проток Босфор і Дарданелли (1936 р.) та укладення Саадабадського пакту про ненапад між Туреччиною, Іраном, Афганістаном та Іраком.

Практичне заняття № 2.

ТЕМА:

Відхід від радянської моделі модернізації в Азії (КНР) та Європі (Чехія).

1. Курс Ден Сяопіна на побудову в КНР «соціалізму з китайською специфікою» та його результати.

2. Розбудова чеської державності в 1993-1996 рр. Реформування економіки. Внутрішня і зовнішня політика Чеської республіки у другій половині 1990-х рр. Інтеграція Чехії до ЄС.

ЛІТЕРАТУРА:

КНР:

- История Китая. Учебник. Под ред. А. В. Меликсетова. М., 2002.
- Орлова Т. Сучасна політична історія країн світу: навчальний посібник. К., 2013.
- Делюсин Л. Ден Сяопин – революціонер, маоист, реформатор? // Азия и Африка сегодня. 1994. № 8, 9.
- Кива А. В. Китайская модель реформ // Вопросы истории. 2002. № 5.
- КНР – 50 лет. // Азия и Африка сегодня. 1999. № 10.
- Портяков В. Я. От Цзян Цземиня к Ху Цзинтао: КНР на рубеже веков // Восток. 2004. № 2, 4.
- Сервіс Р. Товариші. Комунізм: світова історія. К., 2012.
- Федотов В. Поднебесная в современном мире // Азия и Африка сегодня. 1999. № 10.

Чеська Республіка:

- Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення. К., 2004.
- Зарицький О. М. Вацлав Гавел. Політичний портрет. К., 2009.
- Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2017.
- Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів. За ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2001.
- Кіцила Л. Труднощі й здобутки Чеської Республіки на шляху до Європейського Союзу (1996-2000) // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. міжнар. відносини. 2020. Вип. 9.
- Кіцила Л. Чеська Республіка на шляху інтеграції до Європейського Союзу // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. міжнар. відносини. 2004. Вип. 12.
- Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). Навчальний посібник. К., 2013.
- Чехия и Словакия в XX в.: Очерки истории: В 2 кн. М., 2005. Кн.2.
- Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ ст.: Підручник для вищих навчальних закладів. К., 2005.

Перше питання необхідно починати із характеристики стратегії реформ, спрямованих на побудову в країні «соціалізму з китайською специфікою», закріплену III пленумом ЦК КПК (грудень 1978 р.). Програма реформ Ден Сяопіна, яку згодом назвали «курсом чотирьох модернізацій», передбачала зміни у сільському господарстві, промисловості, науці й обороні. Особливість китайської моделі реформ – розбудова ринкової, експортно-орієнтованої економіки за відсутності політичних реформ.

Поширеним методом реформування сільського господарства була передача землі в довгострокову оренду селянським родинам, які реалізовували основну частку врожаю за вільними цінами й лише певну частину здавали за державними замовленням. Прибутки селян зросли. Держава стимулювала здійснення реформи, зокрема, підвищенням державних закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію. У 1984 р. врожай зернових у Китаї досяг 400 млн. тон – удвічі більше, ніж у 1958 р., і майже наполовину більше, ніж у 1975 р.

Із 1979 р. розпочався експеримент зі створення підприємств зі змішаним капіталом. Для залучення іноземного капіталу на узбережжі Китаю створювали спеціальні зони «економіко-технологічного розвитку», найбільшою з яких стала Тяньцзінська, де згодом було створено 40 важливих промислових об'єктів, продукція яких спрямовувалася на експорт. У 1984 р. було розпочато реформу системи керування державною промисловістю, мета якої полягала у відмові від централізованого директивного плану та переході до ринкових відносин. До 1989 р. 85 % державних підприємств запровадили підрядні форми роботи.

За роки реформ більш ніж у 4 рази збільшився ВВП і 1997 р. становив 7477,22 млрд. юанів (902 млрд. дол.). Річні темпи зростання ВВП у 1979-1997 рр. становили 9,8 %. Загалом, КНР перетворилася на одного з міжнародних лідерів, посідаючи за обсягами виробництва друге місце у світі після США. На думку деяких науковців, китайська модель реформ являє собою державний капіталізм при тоталітарній формі управління.

При розгляді другого питання необхідно проаналізувати головні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики Чеської Республіки, що існує з 1 січня 1993 р. У внутрішній політиці варто відзначити розбудову парламентської демократії, політичного плюралізму, ефективної виборчої системи, забезпечення демократичного шляху формування законодавчої та виконавчої влади на всіх рівнях, економічні перетворення, що полягали у переході від соціалістичної до

ринкової моделі, забезпечення високого життєвого рівня і соціальної стабільності. Серед зовнішньополітичних пріоритетів необхідно вказати інтеграцію до світових і європейських структур, важливими етапами реалізації якої стало прийняття Чеської Республіки як 180 незалежної держави до ООН (19 січня 1993 р.), вступ до НАТО (12 березня 1999 р.) та ЄС (1 травня 2004 р.). Варто також підкреслити значну роль президентів Чеської Республіки В. Гавела і В. Клауса у здійсненні політичних і економічних змін наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., завдяки яким сучасна Чеська Республіка стала однією з найрозвиненіших країн Центрально-Східної Європи, вдалим прикладом постсоціалістичної трансформації.

Практичне заняття № 3.

ТЕМА:

Судетсько-німецьке питання у міжнародних відносинах

1. Витоки судетсько-німецької історії. Німецька меншина в складі ЧСР у 1918-1930-х рр.
2. Судетське питання в міжнародних відносинах 1938 р. Мюнхенська угода.
3. Депортація судетських німців.
4. Судетсько-німецьке питання в міжнародних відносинах другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА:

- Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення. К., 2004.
- Внешняя политика Чехословакии 1918-1939. Сборник статей. Под ред. В. Сояка. М., 1959.
- Зарицький О. М. Вацлав Гавел. Політичний портрет. К., 2009.
- Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2017.
- Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів. За ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2001.
- Кравчук О. М. Національна політика Чехословацької республіки. 1918-1929 рр. Вінниця, 2008.

Кравчук О. М. Судетські німці в історії Центральної Європи. Навчальний посібник. Вінниця, 2012.

Крал В. Дни, которые потрясли Чехословакию. М., 1980.

Краткая история Чехословакии: С древнейших времен до наших дней. М., 1988.

Кретинин С.В. Судетские немцы: Народ без родины. 1918 – 1945 гг. Воронеж, 2000.

Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). Навчальний посібник. К., 2013.

Марьина В. В. Второй президент Чехословакии Эдвард Бенеш: политик и человек. 1884-1948. М., 2013.

Прасолов С. И. Чехословакия в европейской политике. 1935 - 1938 гг. М., 1982.

Чехия и Словакия в ХХ в.: Очерки истории: В 2 кн. М., 2005. Кн.2.

Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ ст.: Підручник для вищих навчальних закладів. К., 2005.

Перше питання необхідно починати із характеристики етапів німецької колонізації в чеських землях впродовж ХІ-ХVІІІ ст., її економічних і політичних наслідків. Одним із них став національно-політичний судетсько-німецько-чеський конфлікт. Прагнення домінування над чеською нацією спричинили не сприйняття судетськими німцями свого статусу національної меншини у складі ЧСР у 1918-1938 рр. та труднощі в реалізації курсу чехословацької влади щодо їх інтеграції до всіх сфер життя нової держави.

При розгляді другого питання необхідно проаналізувати причини загострення судетсько-німецького питання у 1930-х рр., вказати на негативний вплив «Великої депресії» та зовнішньополітичного чинника – агресивної зовнішньої політики нацистської Німеччини. Її керівники підтримували лідера Судетсько-німецької партії К. Генлейна та його тактику постійного нарощування вимог до чехословацької влади, чим формувалися передумови для втручання у внутрішні справи ЧСР. Наслідки цього, при політиці умиротворення агресора з боку Великої Британії та Франції, призвели до трагічної Мюнхенської угоди 1938 р.

Відповідь на третє питання варто почати з пояснення причин депортації судетських німців після Другої світової війни. В умовах зародження уявлення про колективну провину судетських німців перед

лідерами «Другої чехословацької еміграції» постало питання майбутнього врегулювання взаємин чехів і судетських німців. Спочатку президент в екзилі Е. Бенеш не мав чіткого бачення щодо вирішення проблеми. Поворотним пунктом в рішенні здійснити депортацію судетських німців була трагедія в Лідиче. Саме з 1942 р. стало зрозуміло, що налагодити співжиття між двома етносами після війни буде неможливо. Тому Е. Бенеш наполіг на схваленні країнами антигітлерівської коаліції ідеї виселення німецької меншини з Чехословаччини, що було закріплено у серпні 1945 р. Потсдамською конференцією. На судетських німців було покладено колективну провину за підтримку нацизму. Звичайно, прості німецькі фермери, індустріальні робітники і дрібні ремісники Судет зовсім не були всі як один шпигунами, диверсантами або політичними агітаторами. Але оскільки вони не завадили злочинній діяльності своїх окремих лідерів, громадська думка країн Заходу і Чехії стала все більше ототожнювати їх з тими лідерами, які не рахувалися з загальноприйнятими поняттями про лояльність стосовно країн, де вони проживали. Судетських німців звинувачували у тому, що вони дали перетворити себе у зброя для спочатку політичної, а згодом і військової агресії. Майно німецької меншин ЧСР було конфісковано і в 1945-1946 рр. переважна більшість їх – біля 3 млн. осіб – була виселена до Німеччини. Результатом депортації стало припинення існування судетських німців як особливої етнічної групи, що займала замкнуту область проживання. У Чехословаччині залишилося біля 250 тис. німців. В основному це були антифашисти-комуністи. Деякі чеські дослідники вважали депортацію «Пірровою перемогою». Підстави для цього є. Адже вигнання судетських німців з їх стійкою правою «буржуазною» орієнтацією докорінно змінило соціальну і політичну структуру Чехословаччини і посилило вплив лівих партій, прямим наслідком чого була їх перемога на виборах і прихід комуністів до влади у лютому 1948 р.

Аналіз четвертого питання потрібно починати із висвітлення спроб постановки судетсько-німецького питання у міжнародних відносинах другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Протиборство, ускладнене геополітичними чинниками, зрештою вилилося в депортацію судетських німців, який був покликаний радикального врегулювати одну з найболючіших національних конфліктів Центральної Європи. Незважаючи на це, способи депортації німців, позбавлення їх майна (за підрахунками Судетсько-німецького земляцтва власність судетських німців на території сучасної Чехії, яка була ними втрачена, обраховувалася сумою в 1 трлн. німецьких марок)

і сьогодні дають відлуння в політиці. Так, 2009 р. президент Чехії В. Клаус відмовився підписувати конституцію ЄС через побоювання майнових позовів судетських німців. Лише після заяви ЄС, що його «декрети Бенеша» не будуть відмінені і подібні позови розглядатись не стануть, президент Чехії 3 листопада 2009 р. останнім з лідерів країн ЄС підписав Європейську конституцію.

Практичне заняття № 4.

ТЕМА:

Відносини США і Росії наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

1. Загальна характеристика воєнно-стратегічного і економічного потенціалу США і Росії наприкінці на зламі століть.
2. Спроба налагодження стратегічного партнерства США і Росії у 1991-1999 рр.
3. Російсько-американські відносини у 2000-2003 рр.
4. Відносин США і Російської Федерації у 2003-2008 рр.
5. Загострення російсько-американських відносин у 2008-2009 рр. Спроби «перезавантаження» російсько-американських відносин.

ЛІТЕРАТУРА:

- Бажанов Е. Неизбежность многополюсного мира // МЭМО. 2004. № 2.
- Белоусова А. Всё началось с Косова, и грузинско-осетинским конфликтом не закончится // Международная жизнь. 2009. № 10.
- Бжезинський З. Великая шахматная доска. М., 1999.
- Бжезинський З. Велика шахівниця. К., 1997.
- Блан Е. Родом із КГБ. Система Путіна. К., 2009.
- Бовин А. Ведущие тенденции развития международных отношений // Международная жизнь. 2004. №4-5.
- Вишне夫斯基 М. Л. О доктрине «американского мирового лидерства» // США-Канада. 2005. № 9.
- Газін В. П. Актуальні проблеми сучасності. К., 2009.
- Гахраманова Шахла Шахі Регіональні й глобальні наслідки незалежності Косово // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Міжвідомчий збірник наукових праць. К., 2010. Вип. 19.
- Золотухин В.П. Международный терроризм и новая концепция внутренней безопасности США. // Новая и новейшая история. 2004. №3.

Іваницька О. Історія міжнародних відносин (друга половина 1940-х – 1990-і роки). – Начальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця, 2016.

История России XX – начала XXI века. Под ред. Л. В. Милова. М., 2006.

Киссинджер Г. Нужна ли Америке внешняя политика? М.: Ладомир, 2002.

Коновалов А. Как Россия и США «потеряли друг друга» // МЭМО. 2000. № 7.

Концепция внешней политики РФ // Международная жизнь. 2008. № 8/9.

Копчак В. Міфологія пацифізму // Український Тиждень 2010. № 15 (128).

Корсаков Г.Б. Первостепенная проблема международной безопасности //США-Канада: экономика, политика, культура. 2004.№ 2.

Крамаренко А. Идеология внешней политики современной России // Международная жизнь. 2008. № 8/9.

Кузнецов Д. В. Использование военной силы и общественное мнение США //Новая и новейшая история. 2010. № 4.

Лукас Е. Нова Холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії і Заходу. К., 2009.

Макинерни Д. США: история страны. М., 2009.

Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. В 3 ч. / Под ред. А.М. Родригеса и М.В. Пономарева. М., 2001.

Рихтик К. І. «Газпром» у зовнішньополітичних відносинах Російської Федерації. // Слов'янський вісник. Зб. наук. пр. 2010. Вип. 9.

Системная история международных отношений. В 4-х тт.1918-2003. М., 2003. Т.3. События 1945-2003 гг.; М., 2004. Т.4. События 1945-2003 гг.

Современные международные отношения и мировая политика. М., 2004.

Трохимчук С. В. Політична географія світу. К., 2017.

Шаклеина Т. А. Внешняя политика США и России: итоги десятилетия // США-Канада. 2001. № 12.

Ширяев Б. А. Внешняя политика США. Спб, 2007.

Федуняк С. Від PAX BRITANICA до PAN AMERICANA // Політика і час. 2004. № 6.

Ялі М. Перспектива глобального лідерства США // Зовнішні справи. 2011. № 5-6.

Перше питання необхідно починати із констатації факту, що серед складових статусу держави у сучасному світі є військовий, економічний і технологічний потенціал, лідерство у міждержавних об'єднаннях. При аналізі цього питання також необхідно врахувати те, що для СРСР завершення «холодної війни» означало крах комуністичного месіанства і розпад самого Союзу, найбільшим уламком якого стала Росія, офіційно – Російська Федерація, а США на початку 1990-х рр. залишилися єдиною найпотужнішою світовою державою, економічно могутньою, яка володіє розвиненими технологіями та суттєво підтримує наукові дослідження. Доцільно звернути увагу, що незважаючи на те, що США і Росія володіють потужною базою природних ресурсів, на сьогодні військовий потенціал кожної держави є доволі різним, але співставимим за окремими видами показників, зокрема, за ядерним військово-стратегічним потенціалом та загальною чисельністю збройних сил. Ядерний арсенал США у 2002 р. налічував 10 640 одиниць, РФ – 8 600. На початку XXI ст. армія США налічувала 1 385, 8 тис. осіб, РФ – 1 200, 2 тис. Важливим критерієм порівняння є військовий бюджет, який на початку XXI ст. в США становив 293, 3 млрд. дол., у РФ – 8, 8 млрд. Далі доцільно порівняти військовий потенціал країн за показниками кількості танків, бойових літаків, військових кораблів тощо.

При розгляді другого питання необхідно проаналізувати особливості спроби налагодження стратегічного партнерства США і Росії у 1991-1999 рр. При цьому варто взяти до уваги те, що останнє десятиліття XX ст. в Росії збігається з роками президентства Б.Єльцина, спробою в умовах краху світового комунізму, припинення «холодної війни», здійснити в країні демократичні зміни. При поясненні причин невдачі розбудови стратегічного партнерства, необхідно врахувати комплекс чинників, серед яких важливе місце посідало проголошення інтеграції СНД найважливішим пріоритетом зовнішньої політики Росії, що в США оцінювалося як відродження неоімперіалізму й агресивності,

Відповідь на третє питання передбачає аналіз російсько-американські відносин у 2000-2003 рр. Цей період розпочався з приходом на президентську посаду в Росії В. Путіна у березні 2000 р. Росія відновила централізацію держави і сильну президентську владу, посилила геополітичну активність. Росія енергійно й раціонально використала у своїх інтересах погіршення стану з енергоносіями у світі, злет цін на них. У цей час Російська Федерація виступила однією з

держав, що критикували концепцію «однополярного» світу на чолі з США. Це сприяло початку болісного переходу до «багатополюсного» світу (багатополярної міжнародної системи).

Аналіз четвертого питання передбачає вивчення особливостей відносин США і Російської Федерації у 2003-2008 рр. Цей період започаткувала Іракська криза 2003 р., коли у Росії посилилися антиамериканські настрої, припинилися розмови про союзні відносини. Серед основних проблемних питань у відносинах між Росією і США була допомога Москви Ірану у здійсненні ядерної програми та енергобезпеки, ситуація в Грузії, Україні і Палестині, а також розгортання США в Європі системи протиракетної оборони, боротьба за вплив на пострадянські країни.

Розкриваючи п'яте питання, необхідно розглянути загострення російсько-американських відносин у 2008-2009 рр., спроби «перезавантаження» російсько-американських відносин. Тут необхідно розкрити силове втручання Росії у грузинсько-осетинський конфлікт у серпня 2008 р., що було пробою нової моделі поведінки Москви на пострадянському просторі. Висвітлення спроби перезавантажити відносини США і РФ передбачає аналіз ініціатив Б. Обами щодо відмови від будівництва ПРО в Чехії та Польщі, підписання 8 квітня 2010 р. з Росією у Празі Договору про заходи з подальшого скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь (СНО-3).

Практичне заняття № 5-6.

ТЕМА:

Арабсько-ізраїльський конфлікт.

1. Палестинська проблема в першій половині ХХ ст.
2. Виникнення Ізраїлю.
3. Арабсько-ізраїльські війни.
4. Проблема біженців.
5. Діяльність Організації визволення Палестини.
6. Спроби розв'язання арабсько-ізраїльського конфлікту наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА:

Беляков В. Изгнанники на своей земле.// Азия и Африка сегодня. 1998. № 10.

- Волков А. Религиозный экстремизм и палестинский вопрос.// Азия и Африка сегодня. 2000. №4.
- Демченко А. Ближневосточный ребус.// Азия и Африка сегодня. 1992. № 3.
- Демченко П. Шесть дней и четверть века.// Азия и Африка сегодня. 1996. №3.
- Дубина О. Конфлікт довжиною три тисячі років.// Українське слово. 2000. 26 жовтня-1 листопада.
- Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. К., 1995.
- Іваницька О. Історія міжнародних відносин (друга половина 1940-х – 1990-і роки). – Начальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця, 2016.
- История дипломатии./ Под ред. А. А. Громыко, И. Н. Земскова, В. А. Зорина, В. С. Семенова. М., 1974. Т. 5.
- Киселев В. Арабо-израильский конфликт и палестинский вопрос.// Азия и Африка сегодня. 1994. № 8-9.
- Киселев В. Ближний Восток. Долгая дорога к миру // Азия и Африка сегодня. 2000. № 5-7.
- Концельман Г. Арафат. Ростов-на-Дону, 1997.
- Косач Д. Новые документы АВП РФ по истории ближневосточного конфликта. 1947-1967.// Восток. 2004. № 2.
- Кузнецов Д. Арабо-израильский конфликт в зеркале общественного мнения. // Азия и Африка сегодня. 2005. №12.
- Кузнецов Д. Арабо-израильский конфликт и французское общественное мнение.//Восток.2004.№ 2.
- Магда Є. Близькосхідна криза: ретроспектива та прогноз.//Нова політика. 2001. №4 (36).
- Медведко Г. Счастливая звезда Хафеза Асада.// Азия и Африка сегодня. 1996. №4.
- Наринский М. Советский Союз и Суэцкий кризис 1956 г. Новые данные.// Новая и новейшая история. 2004. № 2.
- Наринский М. М. Советский Союз и арабо-израильская война 1973 г. // Новая и новейшая история. 2006. № 4.
- Прокофьев Д. Рождение кризиса. // Азия и Африка сегодня. 1988. № 1, 3, 5.
- Пырлин Е.Д. Ближневосточный узел: как всё завязывалось // Восток. 2000. № 5.
- Сейранян Б. Три цвета времени.// Азия и Африка сегодня. 1992. № 7.

СССР и арабские страны 1917-1960 гг. Документы и материалы. М., 1961.

Тарасенко В. Біля витоків створення держави Ізраїль. // Політика і час. 1997. № 2.

Тураджев В., Миронов Л. Полвека на пороховой бочке. // Азия и Африка сегодня. 1998. № 5.

Чувахин Д. Записки советского посла в Израеле. 1964-1967.// Новая и новейшая история. 1996.№ 5.

Щенников В. Вода и мир.// Азия и Африка сегодня. 1999. № 8.

Щенников В. Суэцкий канал от фараонов до наших дней. // Азия и Африка сегодня. 1999. № 11.

При розгляді першого питання варто відзначити, що ідея створення єврейської держави на території Палестини була висунута австрійським журналістом Т. Герцлем і підтримана на конгресі сіоністського руху в Базелі у 1897 р. Для цього розпочалося переселення у Палестину євреїв. У силу низки причин це призвело до зародження ворожнечі з арабським населенням краю. На завершальному етапі Першої світової війни у 1917 р. міністр закордонних справ Великої Британії А. Бальфур в окремій декларації погодився із поверненням частини євреїв на їх історичну батьківщину і з їх правом створити національний осередок у Палестині. Ця декларація поклала початок новій хвилі переселення. У Палестині створюються єврейські політичні та військові організації. У 1922 р. Англія отримала від Ліги Націй мандат на управління Палестиною. До кінця 1930-х рр. Англія сприяла переселенню євреїв. Коли співвідношення єврейського і арабського населення стало загрозливим для стабільності англійської колоніальної імперії, Англія заборонила переселення. Проте в єврейських політичних колах уже міцно утвердилась ідея створення своєї держави. Араби категорично виступили проти створення єврейської держави, що посилювало міжнародну ворожнечу.

Друге питання необхідно починати із того, що трагедія європейського єврейства у роки Другої світової війни, коли від рук нацистів загинуло 6 млн. євреїв, спонукала до активізації сіоністського руху. Далі необхідно констатувати, що 29 листопада 1947 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію про розподіл Палестини на єврейську та палестинську держави. Євреї вітали це рішення, арабський світ категорично заперечував резолюцію ООН. 14 травня 1948 р. була проголошена держава Ізраїль. Проти неї почали військові дії армії Єгипту, Йорданії, Сирії, Лівану та Іраку. Згодом до них долучилися

Саудівська Аравія і Ємен. Кровопротитна війна 1948-1949 р. завершилася перемогою Ізраїлю.

Відповідь на третє питання має охопити аналіз причин, перебігу та результатів арабсько-ізраїльських війн 1956, 1967, 1973, 1982 рр. При цьому варто підкреслити й те, що конфлікт на Близькому Сході став складовою частиною глобальної конфронтації СРСР і США, адже Вашингтон розпочав допомагати Ізраїлю, а Москва стала на шлях відкритої підтримки арабських країн.

Аналіз четвертого питання потрібно починати із визначення змісту терміну «біженець». Також необхідно зауважити, що початок проблеми палестинських біженців, як і загалом близькосхідному конфлікту поклала перша арабсько-ізраїльська війна. Палестина як незалежна держава так і не була проголошена. Території, що мали належати їй, загарбали учасники війни. 70 % палестинської території захопив Ізраїль. Внаслідок подій 1948-1949 рр. 900 тис. – 1 млн. палестинців позбулися своїх домівок і покинули свою батьківщину. Вони були розміщені у таборах ООН на території Йорданії, Сирії, Лівану і Єгипту. Проблема біженців ускладнилася після арабсько-ізраїльської війни 1967 р. Палестинські араби залишилися рішучими противниками Ізраїлю, а їх радикальні кола утворили Організацію визволення Палестини.

Розкриваючи п'яте питання, необхідно проаналізувати діяльність Організації визволення Палестини.

Лише на початку 1960-х років (після II арабо-ізраїльської війни) палестинський рух приходить до конкретного усвідомлення своїх завдань і необхідності самостійного організаційного оформлення свого руху, висунення політичних гасел. У травні 1964 р. в Єрусалимі, частиною якого в той час володіла Йорданія, зібралася перша сесія Національного палестинського конгресу. Він проголосив заснування Організації Визволення Палестини (ОВП), яка прагнула політично об'єднати всіх борців за створення Палестинської арабської держави. При розгляді питання необхідно проаналізувати програму діяльності ОВП – Палестинську національну хартію та активність її очільника у 1969-2004 рр. Я. Арафата, а також методи боротьби та їх оцінку у світі.

Шосте питання вимагає розкриття характерних спроби розв'язання арабсько-ізраїльського конфлікту наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. У контексті цього важливо відмітити підписання 26 березня 1979 р. у Вашингтоні мирного договору між Ізраїлем та Єгиптом. Влітку 1994 р. подібний договір Ізраїль підписав з Йорданією. Варто висвітлити ставлення до цих документів у різних

верствах ізраїльського та палестинського суспільств. Також необхідно розкрити процес створення Палестинської автономії та реалізації планів мирного урегулювання у 1990-на початку 2000-х рр., що супроводжується перманентною ескалацією протистояння.

Практичне заняття № 7-8.

ТЕМА:

НАТО наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

1. Проблеми адаптації НАТО до нової геополітичної ситуації у 1990-х рр. Розширення Альянсу.
2. Стратегічні концепції НАТО кінця ХХ – початку ХХІ ст.
3. Миротворча діяльність НАТО.
4. Особливості співробітництва України та НАТО. Ухвалення «Стратегії національної безпеки України» від 6 травня 2015 р. та її цілі.

ЛІТЕРАТУРА:

Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991-2019 рр.: історичний аспект. // УІЖ. 2020. № 1.

Брежнєва Т. В. Операції проти піратів: шлях до нової морської стратегії НАТО // Наукові праці Чорноморського університету. Політологія. Миколаїв, 2011. Вип. 143. Т. 155.

Брежнєва Т. В. Роль України в новій стратегічній концепції НАТО // Наукові праці Чорноморського державного університету. Політологія. Миколаїв, 2020. Вип. 137. Т. 149.

Брежнєва Т. В. Стратегічна концепція НАТО: вплив на європейську військову політику // Наукові праці Чорноморського державного університету. Політологія. Миколаїв, 2011. Вип. 163. Т. 175.

Брежнєва Т. В. Стратегічне партнерство НАТО та ЄС військово-оборонні аспекти // Наукові праці Чорноморського державного університету. Політологія. Миколаїв, 2013. Вип. 2000. Т. 212.

Вонсович О. С. Варшавський саміт НАТО-2016: нові підходи щодо забезпечення європейської безпеки // Гілея. 2016. Вип. 111 (№ 8).

Вонсович О. С. НАТО як основний контрибутор міжнародної безпеки // Гілея. 2015. Вип. 99 (№ 8).

Вонсович О. С. Перспективи розвитку відносин України з НАТО // Гілея. 2015. Вип. 101 (№ 10).

Вонсович О. С. Роль співробітництва України з НАТО в контексті підвищення рівня обороноздатності та укріплення національної безпеки // Гілея. 2015. Вип. 100.

Газін В. П. Актуальні проблеми сучасності. К., 2009.

Головіна К. Г. Стратегічні концепції НАТО 1991, 1999 та 2010 років: трансформація ролі альянсу // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2011. Вип. XXXI.

Іваницька О. Історія міжнародних відносин (друга половина 1940-х – 1990-і роки). Начальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2016.

Магда Є. Концептуальні засади розширення НАТО: сучасний вимір // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. К., 2009. Вип. 18.

Миротворча діяльність України: кооперація з НАТО та іншими структурами європейської безпеки К., 2002.

Романенко Є. О. Реформування збройних сил України за стандартами НАТО // Публічне урядування. 2016. № 3 (4).

Сидоренко І. С. Практика стратегічних комунікацій НАТО // Гілея. 2017. Вип. 116 (№ 1).

Смолянук В. Фактор НАТО у формуванні військової могутності української держави // Людина і політика. 2000. № 3.

Федонюк С. В., Лажнік В. Й., Моренчук А. А., Романюк Н. І. НАТО: історія, структура, діяльність, перспективи: Навч. посіб. Луцьк, 2008.

Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору // Голос України. 1997. 11 липня.

При висвітленні першого питання варто наголосити, що в умовах завершення «холодної війни» та припинення існування біполярної системи міжнародних відносин, НАТО зберегло й зміцнило свій потенціал важливого інструмента європейської безпеки, адаптувавшись до нових політичних реалій. У Римі в листопаді 1991 р. ухвалено нову стратегічну концепцію блоку, НАТО взяло на себе нову відповідальність у таких питаннях, як зміцнення стабільності на європейському континенті загалом, попередження регіональних криз і врегулювання нових конфліктів, боротьба з тероризмом. Якщо раніше стратегія альянсу носила оборонний характер і полягала переважно в

підтримці status quo і забезпеченні недоторканності кордонів, то тепер перед НАТО відкрилися нові обрії можливостей. Основою концепції залишилась стратегія «гнучкого реагування». Визначено основоположні принципи подальшого функціонування Альянсу. 1. Принцип колективної оборони (військовий вимір організації залишався головним, а в разі небезпеки розроблявся план спільних дій, зі всіма країнами-членами). 2. Принцип діалогу, який передбачав налагодження дипломатичних і військових контактів з державами Східної та Центральної Європи. 3. Принцип співробітництва, відповідно до якого всі країни-члени мають бути задіяні у багатосторонньому співробітництві. Починаючи із другої половини 90- х рр., альянс поширив свої гарантії безпеки на нові території й включив їх у сферу своїх стратегічних інтересів. Також необхідно відзначити першу хвилю розширення НАТО у постбіполярну епоху – вступ до Організації Північноатлантичного Договору у 1999 р. Чеської Республіки, Угорщини та Польщі.

Розкриваючи друге питання, необхідно проаналізувати стратегічні концепції НАТО 1999 і 2010 рр. Розглядаючи першу із них, ухвалену 23-25 квітня 1999 р. на саміті НАТО у Вашингтоні, варто відзначити, що «Стратегічна концепція» готувала Альянс до викликів та можливостей в галузі безпеки у XXI столітті й спрямовувала його майбутній політичний та військовий розвиток. Визнаючи те, що клімат євроатлантичної безпеки радикально змінився за останні десять років, «Стратегічна концепція» також визнавала «появу нових складних ризиків для євроатлантичного миру і стабільності, включаючи репресії, етнічні конфлікти, економічні негаразди, розвал політичного ладу і поширення зброї масового знищення». В ній визначалися цілі та завдання НАТО на майбутнє і була відображена воля країн-членів Альянсу до утримання військової потужності, необхідної для виконання усього спектра його місій. Незмінною метою НАТО залишався захист свободи і безпеки всіх членів Альянсу. Визначено основні завдання в сфері безпеки: 1. Гарантувати розвиток демократичних інститутів та мирне розв'язання конфліктів. 2. Виконувати функцію головного трансатлантичного форуму, для консультацій між членами Альянсу. 3. Стримувати і захищати від будь-якої загрози держав-членів. 4. Розвивати широкомасштабні програми партнерства. Одним із найголовніших проявів еволюції Альянсу стало те, що вперше організація відходила від суто оборонної стратегії, задекларувавши своє право на ведення військових операцій «за межами» традиційної зони відповідальності.

Характеризуючи презентовану на саміті НАТО у Лісабоні у листопаді 2010 р. Нову Стратегічну концепцію Альянсу, варто відзначити, що вона містила чіткі директиви щодо операцій поза межами зони відповідальності НАТО, які будуть здійснюватися для захисту від незвичайних загроз, таких, що можуть досягати рівня нападу. Під «стратегією непрямих дій» дослідники розуміють політико-ідеологічний, економічний, військовий та інформаційно-психологічний комплексний вплив, для стабілізації певного регіону. Основу стратегії НАТО становлять: 1. Закріплення військової присутності альянсу в Центральньо-Азійському регіоні. 2. Гнучка політика щодо Росії. 3. Нові принципи застосування сили в так званих «умовах відсутності війни».

Відповідь на третє питання має розпочинатися із пояснення терміну миротворчі операції. Далі необхідно розглянути приклади участі НАТО у миротворчих операціях та наслідки цього. Зокрема, варто розглянути участь НАТО у миротворчих операціях у Боснії та Герцеговини (1995-2004 рр.), Косово (із 1999 р.), Македонії (2002-2003 рр.), Афганістані (2006-2009 рр.), Дарфурі (2005-2007 рр.).

Розкриваючи п'яте питання, варто відзначити, що відносини між НАТО та Україною було офіційно започатковано у 1991 р., коли, відразу після розпаду Радянського Союзу та набуття державного суверенітету, Україна вступила до Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС), згодом перейменовану на Раду євроатлантичного партнерства (РСАП). Нового рівня вони набули із підписанням 9 липня 1997 р. в рамках саміту глав держав та урядів НАТО в Мадриді „Хартії про особливе партнерство". Відносини сторін у політичній, військовій, військово-технічній та інших сферах активізувалися після подій Євромайдану, обрання президентом України П. Порошенка, анексією Криму та подіями на Сході України. Необхідно підкреслити, що НАТО підтримала суверенітет і територіальну цілісність України. Офіційний Київ зайняв більш активну позицію щодо Альянсу. У «Стратегії національної безпеки України» від 6 травня 2015 р. однією з цілей вказано збереження державного суверенітету, захисту прав людини, забезпечення сталого розвитку та забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО. Необхідно наголосити, що у червні 2017 р. парламент на законодавчому рівні серед зовнішньополітичних пріоритетів закріпив вступ України до НАТО. Окремими дослідниками це сприймається як історичний вибір на користь європейською цивілізації. Варто зауважити, що метою різних

форм взаємодії є протидія російській експансії та зміцнення обороноздатності країни.

Практичне заняття № 9- 10.

ТЕМА:

Глобальні проблеми сучасності.

1. Поняття глобальних проблем.
2. Екологічна проблема.
3. Демографічна ситуація і міграційні процеси: історія і сучасність.
4. Регіональні військові конфлікти.
5. Міжнародний тероризм.
6. Проблема роззброєння.

ЛІТЕРАТУРА:

Алексейченко О. В. «Заморожені» конфлікти на пострадянському просторі: геополітичний вимір // Міжнародні відносини. Політичні науки. 2013. Вип. 2.

Газін В. П. Глобалізація в системі творення нового формату світопорядку // Наукові праці Кам'янець-Подільського університету: Історичні науки. Кам'янець-Подільський, 2008. Т. 18.

Гумбатов Т. Терор і тероризм: площина понятійної взаємодії // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2013. Вип. 10.

Добрынина Л. Глобализация начала XXI // Вестник МГИМО-Университета. 2011. № 1.

Іваницька О. Історія міжнародних відносин (друга половина 1940-х – 1990-і роки). Начальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2016.

Історія в термінах і поняттях: довідник / За загал. ред. Орлової Т. Вишгород, 2014.

Кравченко В. Що важливо знати про конфлікт у Сирії // Дзеркало тижня. 2016. № 46. 3 грудня.

Крапивний І. В. Глобалізація: сутність, чинники та етапи розвитку // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2008. № 1.

Лавер О. Г. Біженці, вимушені переселенці та нелегальні мігранти ХХ- початку ХХІ ст. як глобальна проблема людства //

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія». Ужгород, 2014. Вип. 2 (33).

Магда Є. М. Гібридна війна: сутність та структура феномену // Міжнародні відносини. Політичні науки. 2014. Вип. 4.

Митко А. М. Інформаційна демократія: реалії та виклики часу. Луцьк, 2014.

Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980-2000 роки. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К., 2001.

Мудриевская Л. М. Роль государства в условиях развития процесса глобализации // Історична наука: проблеми розвитку. Секція «Всесвітня історія». Матеріали Міжнародної наукової конференції (17-18 травня 2002 р.). Луганськ, 2002.

Намонок Ч. І. Міграційна криза як загроза політичній єдності держав Євросоюзу // Міжнародні відносини. Політичні науки. 2015. Вип. 9.

Новікова Л. В. Рада Безпеки ООН як інституція протидії тероризму // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2014. № 1144. Т. 2. Вип. 4.

Пахраманова Косово // Наукові праці Кам'янець-Подільського університету: Історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2010. Т. 20.

Полтораков О. Гібридна війна в контексті асиметричного світоустрою // Гілея. 2015. Вип. 100.

Потехін О., Тодоров І. Глобалізація системи безпеки: Навчальний посібник. Донецьк. 2011.

Рибак В. Негостинна Європа // Український тиждень. 2015. 31 липня.

Суліма Є. М., Шепелев М. А. Глобалістика. К., 2010.

Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. Навчальний посібник. За ред. проф. М. П. Требіна. Харків, 2016.

Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила. К., 2003.

Перше питання необхідно починати із визначення поняття глобальних проблем – таких, що торкаються існування всього людства як цілого, усіх країн та народів, незалежно від рівня розвитку. При цьому варто підкреслити, що їх розв'язання потребує таких ресурсів і заходів, що це можливо лише узгодженим зусиллям всього людства. Далі варто перерахувати найголовніші глобальні проблеми.

При розгляді другого питання необхідно розглянути екологічну проблему, як таку, що потребує великого скорочення руйнівного впливу на біосферу планети, здатність якої до відтворення ресурсів скорочується.

Відповідь на третє питання має охопити пояснення суті демографічної проблеми, що вимагає ухвалення міжнародним співтовариством узгоджених кроків стосовно уповільнення темпів зростання чисельності населення Землі.

Аналіз четвертого питання потрібно починати із визначення змісту термінів регіональний військовий конфлікт як зіткнення інтересів, мотивів, тенденцій, а також зіткнення і протиборство суспільних об'єктів з метою реалізації своїх суперечливих намірів, досягнення своїх цілей та забезпечення власних інтересів. Надалі доцільно навести різновиди цих конфліктів (міжетнічні, міжконфесійні, міждержавні) та навести їх приклади (протистояння в Північній Ірландії, індійсько-пакистанський конфлікт через Кашмір, арабсько-ізраїльський конфлікт, Нагірний Карабах тощо).

Розкриваючи п'яте питання, необхідно дати визначення поняття міжнародний тероризм як терористичну діяльність однієї чи групи осіб на території більш ніж однієї держави, що завдає збитків інтересам більш ніж одній державі. Далі необхідно навести приклади міжнародного терору у сучасному світі.

Шосте питання вимагає розкриття визначення поняття роззброєння як системи заходів держав щодо обмеження, скорочення та ліквідації засобів ведення війни. Необхідно підкреслити, що питання роззброєння залишається надалі актуальним у зв'язку з численними локальними конфліктами у різних регіонах сучасного світу і виступає як передумова проблеми збереження миру. Адже воєнні конфлікти становлять особливу загрозу для сучасного людства, у зв'язку з перманентним удосконаленням зброї та техніки, нагромадженням засобів масового знищення. Виникла реальна можливість руйнації країн і континентів у випадку спалаху широкомасштабного військового конфлікту.

Лише спільними зусиллями людство зможе вирішити проблему війни і миру. Світове співтовариство, ООН, НАТО, окремі країни та їх лідери намагаються покращити ситуацію у світі, відвернути загрозу війни. Необхідно ліквідувати військові бази на чужих територіях, передусім Росії та США. Велике значення має підписання міжнародних угод про скорочення озброєння. А найвагомим внеском у справу

миру на Землі є добровільна відмова від ядерної зброї. Першою державою світу, яка зробила це, стала Україна.

При розгляді зазначеного питання варто проаналізувати зміст договору СНО-3 (2010 р.) як спробу обмеження ядерних озброєнь країн, що мають найбільшу кількість такої зброї – США та Російської Федерації.